

Norsk tolkeforening

Stiftet 2004
Postboks 9193 Grønland,
0134 Oslo
Organisasjonsnummer: 986 843 140
Kontonummer: 0539.3083206

Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 02.09.2014

Deres ref. 14/2089

Høring - endring i forvaltningsloven – innføring av et forbud mot bruk av barn som tolk

Vi viser til høringsbrev av 28.5.2014 samt høringsnotatet med Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementets forslag om innføring av et forbud mot bruk av barn som tolk.

Norsk tolkeforening takker for et grundig forarbeid om offentlig tjenesteyting i situasjoner der tjenesteyteren og tjenestemottakeren snakker forskjellige språk. Norsk tolkeforening er glad for at Barne-, likestillings- og inkluderingsministeren og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har sett behovet for å forby bruk av mindreårige til å tolke og formidle informasjon i slike situasjoner.

Norsk tolkeforening støtter BLDs forslag i prinsippet, men ønsker å knytte noen kommentarer til forslaget og foreslår en redaksjonell endring i første ledd, en endring i annet ledd samt fjerning av tredje ledd.

I vår høringsuttalelse vil vi hovedsakelig konsentrere oss om tolkefaglige aspekter ved et forbud mot å bruke mindreårige til tolking eller formidling av informasjon i det vi går ut fra at andre høringsinstanser vil ta opp spørsmål knyttet til barnets beste.

Norsk tolkeforening

Norsk tolkeforenings formål i henhold til vedtektene er blant annet å virke for et høyt faglig og etisk nivå hos medlemmene, å sikre en uavhengig tolkeprofesjon med høy kvalitet i yrkesutøvelsen og drive informasjonsvirksomhet om tolking. Norsk tolkeforenings medlemmer er aktive som tolker i ulike deler av offentlig sektor og på det private markedet samt engasjerte i ulike tolkefaglige stillinger, herunder blant annet ved tolkeutdanningen.

Generelt om tolking

Å tolke er å gjengi på et annet språk innholdet i et utsagn med alle nyanser intakt. Det dreier seg med andre ord ikke kun om å oversette ord for ord eller setning for setning og heller ikke om å forklare innholdet i et vedtak e.l. Å tolke krever foruten språkkunnskaper på et høyt nivå i minst to språk samt gode allmennkunnskaper, også sakkunnskap om fagområdene det tolkes i, situasjonsforståelse, ferdigheter i ulike tolketeknikker og høy yrkesetisk bevissthet. Grunnlaget til dette legges gjennom tolkeutdanning. I 2007 ble det etablert et permanent utdanningstilbud ved Høgskolen i Oslo og Akershus i form av en grunnutdanning på 30 studiepoeng samt påbyggingsmoduler som til sammen – når hele studietilbudet er utbygget – utgjør en bachelorgrad. I tillegg har det eksistert en autorisasjonsordning for tolker siden 1997

der kandidater som har bestått en omfattende prøve, har fått tittelen Statsautorisert tolk (jf. Forskrift om bevilling som statsautorisert tolk og tolkeprøven § 3 Vilåårene for å få bevilling). Selve ordet tolk er ikke beskyttet, men bør, slik Norsk tolkeforening ser det, være forbeholdt yrkesutøvere som er utdannet i tolkeyrket. Barn har ikke tolkeutdanning og kan heller ikke oppfylle de vanskelige krav en blir stilt overfor i yrkesutøvelsen som tolk.

Generelt om lovforslaget

Det er påfallende ved den situasjonen vi har i dag at det er behov for å lovfeste et forbud mot bruk av mindreårige til tolking og informasjonsformidling all den tid det ikke finnes noe tilsvarende forbud for andre yrkesgrupper. Hvem hadde kommet på tanken å la et barn i stedet for en autorisert elektroinstallatør sette opp et nytt elektrisk anlegg? Hvem hadde kommet på tanken at et barn kunne forrette gravferden i stedet for en prest? Hvem hadde latt et barn i stedet for en hjertekirurg utføre en bypassoperasjon? I et ikke ubetydelig antall tilfeller ser derimot fastleger for eksempel ikke ut til å ha betenkeligheter med å la pårørende og attpåtil mindreårige pårørende medvirke til den lovpålagte veiledningsplikt eller til å innhente informert samtykke fra pasienten.

Norsk tolkeforening anser forbudet mot å bruke mindreårige til tolking og overføring av informasjon som et viktig skritt i riktig retning med tanke på systematisering og profesjonalisering – ikke bare av tolkebransjen, men også av bruk av tolk.

Et slikt forbud gjennom en endring i forvaltningsloven er hensiktsmessig for å regulere praksis ved offentlig tjenesteyting så bredt som mulig. Norsk tolkeforening beklager likevel at et forbud mot å bruke barn/mindreårige som tolk nedfelt gjennom en bestemmelse i forvaltningsloven, ikke gjelder i alle situasjoner ved offentlig tjenesteyting der tolk er nødvendig for at to parter med ulike språk kan kommunisere med hverandre. Som BLD selv skriver i sitt høringsnotat i kapittel 4, faller en del sektorer i hvert fall delvis utenfor forvaltningslovens anvendelsesområde. Derfor bør det kreves at disse sektorene følger opp ved å ta inn i sine særlovgivninger et tilsvarende forbud mot å bruke mindreårige til tolking og formidling av informasjon.

Til kapittel 7 - unntak

Norsk tolkeforening støtter som nevnt intensjonen bak endringsforslaget i forvaltningsloven. Norsk tolkeforening er likevel redd for at unntakene kan utvanne dette viktige forbudet. Når BLD skriver i høringsnotatet at det påhviler forvaltningsorganet, det vil si saksbehandleren, å vurdere den enkeltes språkkunnskaper, må man anta at vurderingen av situasjonens akutte karakter også påhviler den enkelte myndighetsrepresentant. Fordi det er lettere og billigere å ty til tilstedeværende personer som til en viss grad kan to språk, enn å bestille tolk og vente på tolk, kan det lett bli en vane å bedømme situasjonen dithen at man ikke kan vente på profesjonell tolk. Dette kan igjen føre til at ikke alle befolkningsgruppene får hjelp i samme grad ved behov. Dersom det overhodet tillates unntak fra loven, skal disse kun gjelde ytterst akutte situasjoner. Det må samtidig sikres at samme informasjon som er innhentet eller formidlet i en akutt situasjon uten tolk, innhentes eller formidles en gang til via profesjonell tolk når situasjonen har stabilisert seg. Det kan heller ikke innhentes samtykke ved å benytte mindreårige til å tolke eller formidle informasjon, og dermed kan det kun igangsettes tiltak som ikke krever samtykke.

Tolking må ikke sammenblandes med vanlig samtale. Dette kan illustreres gjennom to eksempler:

I en norsk familie besvimer moren ved frokostbordet. Hennes mindreårige sønn tilkaller ambulanse. Ved ankomst spør ambulansepersonellet om moren rakk å spise noe som helst og hva hun eventuelt spiste til frokost og om hun led av en kronisk sykdom. Sønnen svarer som best han kan.

En tospråklig familie sitter og ser på film. Plutselig får faren pustebesvær, holder seg for brystet og besvimer nesten. Ambulanse blir tilkalt. Ved ankomst spør ambulansepersonellet faren om han lider av en kronisk sykdom og om han noen gang har hatt hjerteinfarkt. På grunn av smertene greier ikke faren å konsentrere seg. Dessuten har han ikke lært så mye norsk ennå. Hans mindreårige datter spør faren og svarer deretter på hans vegne som best hun kan.

Disse to historiene er etter vårt skjønn eksempler på kommunikasjon der bekjente eller slektninger som en helt naturlig reaksjon hjelper til ved å svare for hverandre. Slike situasjoner er naturlige i hverdagen og må ikke blandes sammen med tolking, og dermed faller de heller ikke inn under loven.

Av ovennevnte grunner foreslår Norsk tolkeforening følgende **nye ordlyd i 2. ledd**:
Mindreårige skal ikke brukes til tolking, men kan brukes til annen formidling av informasjon når det fremstår som ytterst nødvendig for å unngå tap av liv eller alvorlig helseskade. Slik formidling av informasjon skal alltid følges opp gjennom en samtale via tolk.

Videre foreslår Norsk tolkeforening at **3. ledd strykes**. Vi er redd for at den svært vage formuleringen «*dersom det må anses som forsvarlig*» vil kunne forstås som en bredere adgang til å la være å bruke tolk i situasjoner der representanten for det offentlige finner det forsvarlig, enn det som er hensikten bak 3. ledd. Det er grunn til å frykte at unntaket 3. ledd åpner for, vil føre til underforbruk av tolk i situasjoner der mindreårige helt klart burde fritas fra ansvaret for å formidle informasjon. Vi mener også at det vil være svært vanskelig for representanten for det offentlige å foreta en god nok vurdering av forsvarligheten bak å bruke mindreårige til slik informasjonsformidling, hva den enkelte mindreårige forstår, viktigheten av at informasjonen formidles korrekt til mottakeren, og ikke minst hvilken belastning informasjonen og ansvaret for formidlingen innebærer for den mindreårige. Ansvaret for kommunikasjonen i forbindelse med offentlig tjenesteyting er blant annet knyttet til rettsikkerhet. Dette ansvaret ligger uansett hos representanten for det offentlige og kan ikke overlates til mindreårige.

Av ovennevnte følger at siste setning i 1. ledd endres til: *Unntak kan kun gjøres i tilfeller som nevnt i annet ledd.*

Med annet ledd mener vi den nye ordlyden slik vi foreslår ovenfor.

Rapportering om brudd på forbudet mot bruk av mindreårige til tolking og formidling av informasjon – sanksjoner

BLD skriver i høringsnotatet at det påhviler forvaltningsorganet, det vil si saksbehandleren, å vurdere den enkeltes språkkunnskaper, med andre ord om forsvarlig kommunikasjon krever tolk. Norsk tolkeforening er enig i departementets vurdering om at «for flere sektorer vil det være behov for utfyllende retningslinjer om bruk av tolk...».

Det ligger i sakens natur at en person som ikke kan tilstrekkelig norsk eller samisk, heller ikke får informasjon på sitt språk om sine rettigheter. En som ikke kjenner sine rettigheter, har vanskelig for å rapportere brudd på slike – i alle fall uten tolk. Derfor påhviler det offentlige et særskilt stort ansvar for å bestille tolk og for å overholde det foreslåtte forbudet mot å bruke mindreårige til tolking og formidling av informasjon.

I mange tilfeller må forbud håndheves ved hjelp av sanksjoner. Vi savner departementets vurderinger av håndheving av forbudet om bruk av mindreårige til tolking og formidling av informasjon samt forslag til bruk av sanksjoner.

Til kapittel 8 - økonomiske og administrative konsekvenser

Bruk av tolk medfører kostnader. Men som det også påpekes i høringsnotatet, «vil bruk av kvalifisert tolk kunne føre til bedre beslutningsgrunnlag for statlig og kommunal forvaltning», og dette igjen kan føre til mer målrettet og effektiv bruk av ressurser, færre klagesaker osv. med tilsvarende kostnadsbesparelser og et mer likeverdig tjenestetilbud til hele befolkningen. I høringsnotatet nevnes det at et forbud mot bruk av mindreårige til tolking kan føre til et økt behov for kvalifiserte tolker, det vil si tolker med utdanning og statsautorisasjon. Norsk tolkeforening mener at Høgskolen i Oslo og Akershus bør tilføres flere ressurser for å utbygge sitt utdanningstilbud slik at det innen kort tid vil bli mulig å uteksaminere tolker med minst bachelorgrad. Derimot er vi ikke nødvendigvis enig i at det bør utdannes flere tolker pr. kull. Kun en del av de utdannede tolkene klarer å livnære seg av tolking hvilket ikke bare har å gjøre med oppdragsmengden generelt, men med det faktum at mange tolkeoppdrag utføres av tolker uten tolkeutdanning, det vil si av personer i lavere kategorier i Nasjonalt tolkeregister enn kategori 3, eller av personer som ikke en gang oppfyller minstekravet til å stå oppført i Nasjonalt tolkeregisteret. Disse er ofte formidlet gjennom private tolkeformidlingsbyråer som i mange tilfeller har vunnet anbudskonkurranser og inngått avtaler med det offentlige. Det er under alle omstendighetene den offentlige tolkebrukerens ansvar å påse at det brukes tolker med tolkeutdanning og helst med statsautorisasjon og tolkeutdanning. Å kvalitetssikre tolken er det offentliges ansvar – et ansvar man ikke kan komme unna uansett om man bestiller tolk direkte eller setter bestillingen bort til byråer.

Norsk eller samisk

I høringsnotatet nevnes flere ganger kunnskaper i norsk eller samisk. Norsk tolkeforening ønsker å understreke at forbudet ikke kun bør gjelde kommunikasjon mellom enten norsk eller samisk og et annet språk, men også kommunikasjon mellom norsk og samisk.

Vennlig hilsen
Norsk tolkeforening

Siri Fuglseth
Leder

Taina Aellig
Sekretær